

МОНГОЛ УЛСЫН СТАНДАРТ

Ангилалтын код 65.020.40

Чацарганы суулгац. Техникийн шаардлага	MNS 6250 : 2011
Sea-buckthorn seedlings. Technical requirement	

Стандарчилал, Хэмжилзүйн Үндэсний Зөвлөлийн 2011 оны 04 дүгээр сарын 28-ны өдрийн 21 дүгээр тогтоолоор батлав.

Энэ стандартыг улсын бүртгэлд бүртгэсэн өдрөөс эхлэнэ мөрдөнө.

Энэхүү стандартын норматив шаардлагыг заавал¹ мөрдөнө.

1 Хамрах ба хэрэглэх хүрээ

1.1 Энэхүү стандарт нь чацарганы суулгац үржүүлэх, бэлтгэн нийлүүлэх, чанарыг тогтоох, шалган хүлээн авах, боох, хадгалах, борлуулах, импортлох, тээвэрлэхэд хамаарна.

1.2 Энэ стандартыг баталгаажсан технологийн дагуу чацарганы суулгацыг үржүүлдэг мэргэжлийн байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэд болон хяналт шалгалтын эрх бүхий байгууллагууд, суулгац худалдан авагчид хэрэглэнэ.

1.3 Энэхүү стандарт нь үндэсний шижим, мөчир залгах, нахиа шигтгэх, үндэсний хэсгээр үржүүлсэн суулгацад хамаарахгүй.

2 Норматив ишлэл

Энэхүү стандартад дараах баримт бичгийг иш татсан бөгөөд эдгээр стандартад өөрчлөлт орсон тохиолдолд хамгийн сүүлчийн албан ёсны материалаас иш татаж хэрэглэнэ.

- MNS 2782:79, Ургамал, ургамлын гаралтай бүтээгдэхүүн. Хортон шавьжийг илрүүлэх арга,
- MNS 2784:2007, Ургамал, ургамлын гаралтай түүхий эд бүтээгдэхүүн. Бактерийн гаралтай өвчнийг илрүүлэх арга,
- MNS 4722:1999, Шим бордоо. Чийгийн улаан хорхойн биоаялзмаг,
- MNS 4220:1994, Жигдийн тарьц, техникийн шаардлага,
- ГОСТ 13853:78, Яст болон үрт жимст модны үр, тариалалтын чанар. Техникийн нөхцөл,
- ГОСТ 24835:81, Интоорын, тарьц суулгац, тариалалтын чанар,

3 Нэр томьёо, тодорхойлолт

3.1 Чацарганы эх цэцэрлэгийн талбай

Чацарганы жимс хурааж авах буюу үржүүлэг хийх зориулалтаар байгуулсан талбай.

¹ Стандарчиллын үндэсний зөвлөлийн 2014 оны 38 дугаар тогтоолоор эрх зүйн хэм хэмжээг “сонгон хэрэглэх” болгон өөрчлөв

MNS 6250 : 2011

3.2 Жимст эх цэцэрлэг

Чацарганы жимс хурааж авах зориулалтаар байгуулсан талбай дахь цэвэр сортын мод бутны бүлгэмдэл,

3.3 Үржүүлгийн эх цэцэрлэг

Мөчир авах зориулалтаар шигүүсгэн тариалсан, цэвэр сортын мод бутны бүлгэмдэл,

3.4 Ургал эрхтний үржүүлэг

Үржүүлгийн эх цэцэрлэгийн мод бутнаас модлог болон ногоон мөчир, нахиа, үндэс зэргийн аль нэг хэсгээс авч үндэслүүлж суулгац гаргах арга,

3.5 Үрийн үржүүлэг

Үрийг тарьж үндэслүүлэн суулгац гаргах арга,

3.6 Хоёр настай суулгац

Эхний жил үндэслүүлж, дараа жил нь бойжуулгын талбайд дахин тариалж торинуулсан суулгац,

3.7 Модлог мөчрийн суулгац

Үржүүлгийн зориулалттай эх цэцэрлэгээс ургалтын хугацааны нэг жилийн өсөлтийг гүйцээж, бүрэн холтосжиж, модожсон мөчрөөр бэлтгэн ургуулсан хоёр настай суулгац,

3.8 Ногоон мөчрийн суулгац

Үржүүлгийн зориулалтын эх цэцэрлэгээс тухайн жилийн өсөлтийн найлзуурыг моджоогүй байхад нь мананжуулах төхөөрөмжинд үндэслүүлж дараа жил нь бойжуулж торинуулсан хоёр настай суулгац,

3.9 Бойжуулгын талбай

Хүлэмжинд үндэслүүлсэн нэг наст тарьцийгсуулгац болтол нь ургуулах тусгайлан бэлтгэсэн талбай.

3.10 Механик гэмтэл

Мөчир нахиа хугарч бяцраагүй, үндэс тасраагүй, холтос шалбараагүй байдал,

3.11 Хэвийн чийг

Мөчир, үндэс хорчийж ус чийг алдагдлын шинж ажиглагдаагүй байдал,

3.12 Суулгацын өндөр

Үндэсний хүзүүнээс оройн хэсэг.

4 Ангилал

4.1 Үржүүлсэн аргаас нь хамааруулж чацарганы суулгацыг

- Модлог мөчрийн,
- Ногоон мөчрийн,
- Үрийн гэж ангилна.

4.2 Үндэсний систем болон газрын дээрх үндсэн салаа, мөчрийн морфологи шинж, чанарын үзүүлэлтээр нь 2 зэрэгт хуваана.

5 Техникийн шаардлага

5.1 Чацарганы суулгацыг баталгаажсан технологийг баримтлан үржүүлнэ.

5.2 Чацарганы үржүүлгийн эх цэцэрлэгт сортын хянан баталгаа хийгдсэн байх ёстой.

5.3 Чацарганы суулгац нь сортын шинж чанараа бүрэн хадгалсан, бусад сортын хольцгүй байх ёстой.

5.4 Чацарганы жимслэх болон үржүүлгэнд ашиглах эх цэцэрлэг байгуулахад модлог болон ногоон мөчрийн аргаар үржүүлсэн хоёр настай нэгдүгээр зэргийн суулгацыг тариална.

5.5 Чацарганы үрээр үржүүлсэн суулгацыг селекцийн эх материал гаргах, хөрс хамгаалалт, ойн зурваст тариална.

5.6 Чацарганы суулгацын чанарын үзүүлэлт 1-р хүснэгтэд заасан шаардлагыг хангасан байна.

5.7 Суулгацын үндэс, мөчрийн гадаад байдал морфологи шинжийн үзүүлэлтийг 2-р хүснэгтэд зааснаар тодорхойлно.

Чацарганы суулгацын чанарын үзүүлэлт

1-р хүснэгт

Д/Д	Үзүүлэлт	Чанарын шаардлага, зэрэг	
		I	II
А.	Суулгацын гадаад байдал	Холтос нь бүтэн, сортын үндсэн өнгийг хадгалсан, иш нь бүдүүн, шулуун, нахиа нь, хэвийн, өвчин хортонд хөнөөгдөөгүй, үндэс нь ялзарч гэмтээгүй эрүүл байна.	
Б.	Үндэсний системийн байдал		
1	Үндэсний хүзүүний голч, см	0,4 см-ээс дээш	0,2 см-ээс дээш
2	Үндэсний салаалтын тоо, түүний урт, см	Урт нь 20 см-ээс багагүй салаалалт нь 4-өөс цөөнгүй байна.	Урт нь 10 см-ээс багагүй салаалал нь 2-оос цөөнгүй байна.
В.	Газрын дээрх хэсгийн байдал		
1	Суулгацын нийт өндөр, см	50 см-ээс багагүй	30 см-ээс багагүй
2	Мөчрийн тоо	2-оос дээш	2 хүртэл

ТАЙЛБАР 1: Чацарганы 2-р зэргийн шаардлагад хүрэхгүй суулгацыг мод үржүүлгийн газрын бойжуулгын талбайд тарина.

ТАЙЛБАР 2: Хадгалалт, тээвэрлэлтийн үед чацарганы суулгацын нахиа ба холтос нь 10%-иас хэтрэхгүй механик гэмтэлтэй байхыг зөвшөөрнө.

Морфологи шинжийн үзүүлэлт

2-р хүснэгт

Д/Д	Үзүүлэлт	Шинж тэмдэг
1	Үндэсний өнгө	Цайвар шаргал
2	Үндэсний гадаад байдал	Үндсэн өнгө өөрчлөгдөж, харлаж ялзраагүй, хорчийж, хэрчлээ үүсээгүй, амь чийгтэй байна.
3	Мөчрийн гадаад байдал	Механик гэмтэл үндсэн салаа мөчрийн гадаргууд 10%-иас ихгүй байж болно.
4	Мөчрийн өнгө	Сортын үндсэн өнгийг хадгалсан байна
5	Үндэс, мөчрийн эрүүл байдал	Хөнөөлт организмд нэрвэгдээгүй

6 Дээж авах

Суулгацын стандартын 1, 2-р хүснэгтэд заасан чанарыг баримтлан нийт суулгацын 10-аас доошгүй хувийг шалгаж хүлээн авна.

7 Шалгах арга

7.1 Чацарганы суулгацыг хавар тарилт хийхээс өмнө буюу 5-р сарын 1 дүгээр арав хоногт, намар тарихын өмнө 10-р сарын 2 дугаар арав хоногт багтаан шалгаж хүлээн авна.

7.2 Суулгацын урт болон голчийг шугам ба штангенциркулиар хэмжинэ.

7.3 Чацарганы бактер, мөөгөнцөрийн өвчнийг MNS 2784:2007 стандартын дагуу тодорхойлно.

7.4 Бусад үзүүлэлтийг 5.6-д зааснаар тодорхойлно.

8 Боох, хаяглах, хадгалах, тээвэрлэх**8.1 Суулгацын үндсийг боох**

Үндсийг салхинаас хамгаалан 100 см урт, 60 см өргөн нийлэг хальс таар шуудайн дээр чийглэсэн үртсийг жигд тараагаад, суулгацын үндсийг шороон зуурмагт хутгаж үзүүрийг нэг тийш нь харуулж тавиад суулгацыг өөр хоорондоо үрж холхихгүйгээр модны үртэс буюу шороогоор хөдөлгөөнгүй чигжисний дараа үндэсний хэсгийг таараар битүү дугуйлан боосон байна.

8.2 Суулгацыг 50-иас 100 ширхэгээр боож, хаягийг тээвэрлэлтийн үед тасарч гээгдэхээс хамгаалан боодлын гадна ба дотор талд зүүнэ.

а/ Боодлын дотор зүүх хаягийг 7 см урт, 5 см өргөн модон ба зузаан цаасаар хийж дээр нь зөвхөн сортын нэрийг бичнэ.

б/ Боодлын гадна зүүх хаягийг 100 см урт, 8 см өргөн хийж дээр нь сортын нэрийг, тоо ширхэг, зэрэг дугаарын хамт бичнэ. Хаягийг баларч арилахаас хамгаалсан байна.

8.3 Боодолтой суулгацад дараах зүйл бүхий шошго нааж хаяглан тарьж суулгах заавар зөвлөмжийг дагалдуулна

- Суулгац үйлдвэрлэгч байгууллага, аж ахуйн нэгжийн нэр,
- Стандартын дугаар,
- Сортын нэр,
- Тоос хүртээгч чацарганын таних тэмдэг,
- Суулгацын тоо, ширхэг,
- Он, сар, өдөр.

9 Хадгалах

9.1 Мод үржүүлгийн газраас авсан суулгацыг тарих хүртэл түр хугацаагаар хадгалах тохиолдолд суулгацын үндэсний хэсгийг 15-аас 20 см зузаан чийгтэй шороогоор булж хадгална.

9.2 Намар хүлээж авсан суулгацыг өвөлжүүлэхдээ 30-аас 40 см гүн шанг салхины хөндлөн татаж, уг суулгацыг тэр нутгийн ноёлох салхины зүгийн дагуу налуулж нэг нэгээр эгнүүлэн тавиад үндэсний хэсгийн 30-аас 40 см зузаан шороогоор булж ханатал усалж хадгална.

9.3 Хадгалалтын хугацаанд мэрэгчид суулгацын үндсийг гэмтээхээс хамгаалж гүнзгий суваг татаж услах, эргэн тойрон хорт өгөөш тавих, нарийн тороор хаших ба цас ормогц хөрсний гадаргуу дээр ил байгаа суулгацын иш, мөчрийг цасаар нягтруулан дарна.

10 Тээвэрлэх

10.1 Боодолтой суулгацыг бүх төрлийн тээврийн хэрэгслээр тээвэрлэхдээ босоо байдлаар эгнүүлэн тавьж доор нь 10-аас 15 см зузаан зөөлөвчтэй ачих бөгөөд боодлын хоорондох зай завсарт чийгтэй үртэс бай шороогоор чигжиж дүүргэнэ. Хол тээвэрлэх бол үндсийг тогтмол чийглэж хатахаас хамгаална.

10.2 Тээвэрлэлтийн хугацаа 4 хоногоос хэтрэхгүй байна.

ТӨГСӨВ.